

Ohjauksen koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

**FIRMA
- YRITTÄJYYSKASVATUKSEN
KEHITTÄMISHANKE NILSIÄN LUKIOSSA**

Hannele Hakkarainen

2008

**Jyväskylän yliopisto
Opettajankoulutuslaitos
Ohjausalan koulutus- ja tutkimusyksikkö**

TIIVISTELMÄ

Hakkarainen, Hannele

Yrittäjyyskasvatuksen kehittämishanke Nilsiä lukiossa. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen koulutus- ja tutkimusyksikkö, 2008, s 29 s. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä.

ISSN

Yrittäjyyden edistäminen on yksi tärkeimmistä kehittämisen osa-alueista niin Suomessa kuin maailmanlaajuisestikin. Tältä pohjalta Opetushallitus on asettanut myös lukiokoulutuksen tavoitteeksi yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen.

Usein mielletään kaikki rahaan liittyvä puuhastelu oppilaitoksissa yrittäjyyskasvatukseksi, mutta ulkoinen yrittäjyys on vain osa yrittäjyyskasvatusta. Yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta yhtä tärkeitä osa-alueita ovat omaehtoinen yrittäjyys ja sisäinen yrittäjyys. Omaehtoinen yrittäjyys tarkoittaa yksilön yritteliästä toimintatapaa. Se on perusta sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden kehittämiseksi. Sisäinen yrittäjyys ilmenee esimerkiksi kouluyhteisön yritteliäänä ilmapiirinä. Yrittäjyyskasvatuksessa ei olekaan keskeisintä tiettyjen asiakokonaisuuksien oppiminen, vaan se miten toimitaan. Yrittäjämäistä oppimista on muun muassa tekemällä, ohjatusti löytämällä, keskustelemalla, lainaamalla, ongelmia ratkomalla ja virheistä oppiminen. Yrittäjämäinen oppimisympäristö tarjoaa itsenäisyyttä, vapautta, vastuuta, myös epävarmuutta, joustavuutta, kokemuksen kokonaisvaltaisesta projektinhallinnasta ja mahdollisuuden viedä projekti läpi.

Kouluissa tapahtuvassa rahan keräämisessä yrittäjyyskasvatus tulee esiin siinä, miten nämä projektit toteutetaan. Tähän tarkoitukseen on useissa oppilaitoksissa perustettu yhtiöitä, joissa opiskelijat saavat yrittäjämäisen oppimisympäristön ja kokemuksia ulkoisesta yrittäjyydestä. Koulujen kannalta tällainen yrittäjyyskasvatus liittyy kiinteästi ympäröivään yhteiskuntaan, antaa mahdollisuuden oppilaitoksen kehittämiseen, vaihtelevuutta koulutyöhön ja myös myönteistä julkisuutta. Opiskelijoiden kannalta yrittäjyyskasvatus antaa mahdollisuuden tutustua työelämään ja työelämävaatimuksiin, omien kykyjen ja taitojen koettelemiseen, opitun tiedon käytännön soveltamiseen ja oman työpanoksen merkityksen näkemiseen.

Nilsiä lukiossa ehdotan perustettavaksi osuuskunnan, jonka puitteissa yrittäjyyskasvatusta olisi mahdollista kehittää. Osuuskunnan toimialana olisi esimerkiksi valokuvauspalvelut, mediatuotanto, tapahtuma- ja elämystuotanto sekä palvelumyynti. Yrittäjyyskasvatukseen tarvitaan kuitenkin monta tekijää.

Asiasanat: yrittäjyyskasvatus, omaehtoinen yrittäjyys, sisäinen yrittäjyys, ulkoinen yrittäjyys, yrittäjämäinen oppimisympäristö, osuuskunta.

ABSTRACT

Hakkarainen, Hannele

Developing education of entrepreneurship in upper secondary school in Nilsinä. University of Jyväskylä. Department of Teacher Education. Guidance & Counselling Education and Research Unit. 2008, 29 s.

Guidance & Counselling Development Projects and Practices.

ISSN

Promotion of the entrepreneurship is one of the main sectors of economics developing both in Finland and globally. Due to that the National Board of Education has set a goal to develop the education of entrepreneurship also in upper secondary schools in Finland.

It is commonly perceived that the education of entrepreneurship includes any kind of fundraising in schools. In fact entrepreneurship is just a part of the education of entrepreneurship. Equally important is voluntary entrepreneurship and intrapreneurship. Voluntary entrepreneurship means that individual works out in an entrepreneurial way. It is the foundation of developing the intrapreneurship and entrepreneurship. Intrapreneurship means for example entrepreneurial atmosphere at school or workplace. The main goal of the education of entrepreneurship is not to learn specific things, but rather how to operate in practice. Entrepreneurial ways of learning are doing, finding things in guidance, discussing, lending, solving problems and doing mistakes. Entrepreneurial environment provides independency, freedom, responsibility, also insecurity, flexibility and experience to do an extensive project.

Fundraising in schools can be included in education of entrepreneurship when it is executed in entrepreneurial way. To carry out this idea several schools have already founded companies, where students have possibility to learn in entrepreneurial environment and also experience entrepreneurship. This kind of education of entrepreneurship provides close connections to society, possibility to develop new skills, variety in daily routines and also good publicity. For students education of entrepreneurship gives possibility to explore working life, own capacity and knowledge and to see own contribution to a project.

In Nilsinä upper secondary school, I propose to found a co-operative that provides possibility to develop the education of entrepreneurship. The co-operative could offer photographing and media services and produce events.

However, the education of entrepreneurship is still under development in most upper secondary schools in Finland and its implementation to curriculum requires further contribution from various actors in the education system.

Keywords: education of entrepreneurship, voluntary entrepreneurship, intrapreneurship, entrepreneurship, entrepreneurial environment, co-operative.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	6
3	YRITTÄJYYS JA YRITTÄJYYSKASVATUS	8
3.1	Yrittäjyys Suomessa	8
3.2	Mitä yrittäjyys merkitsee?	9
3.3	Mitä yrittäjyyskasvatus on?	10
3.4	Ulkoisen yrittäjyyden sisältö lukiossa	11
3.4.1	Yrityssuunnittelu	11
3.4.2	Yrittäjyys ja yrittäjänä kehittyminen	11
3.4.3	Yritys ja yhteiskunta	11
3.4.4	Markkinointi	12
3.4.5	Yrityksen talous	12
3.4.6	Lainsäädäntö	12
4	MALLEJA YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TOTEUTTAMISESTA ERI LUKIOISSA	13
4.1	Voionmaan lukion yrittäjyyskasvatus	13
4.2	Sulkavan lukion LUMO oy	13
4.3	Työosuuskunta Kisälli Muuramen lukiossa	14
4.4	Pyhäjoen yrittäjyyslukio	14
5	NILSIÄN LUKION YRITTÄJYYSKASVATUKSEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA	15
5.1	Yritysmuodon valinta - osuuskunta	15
5.2	Toimialat ja liikeideat sekä integroituminen eri aineisiin	17
5.3	Organisoituminen käytännössä	18
5.4	Muistilistaa ja aikataulutusta alkuvaiheeseen	20
6	POHDINTA	22
	LÄHTEET	24

1 JOHDANTO

Opetussuunnitelma on dokumentti, jossa yhteiskunta ilmaisee koulutukselle tarpeensa. Lukion opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa 2003 annettiin lukioille kuusi aihekokonaisuutta, jotka ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä kasvatus- ja koulutushaasteita sekä ajankohtaisia arvokannanottoja. Aihekokonaisuuksien tulisi olla lukion toimintakulttuuria jäsentäviä toimintaperiaatteita ja oppiainerajat ylittäviä, opetusta eheyttäviä painotuksia. Lukion kaikkia aihekokonaisuuksia yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija osaa

- havainnoida ja analysoida nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä
- esittää perusteltuja käsityksiä tavoiteltavasta tulevaisuudesta
- arvioida omaa elämäntapaansa ja vallitsevia suuntauksia tulevaisuusnäkökulmasta
- tehdä valintoja ja toimia tavoiteltavana pitämänsä tulevaisuuden puolesta (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, 24).

Yksi aihekokonaisuuksista on Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys. *”Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys -aihekokonaisuuden tavoitteena on kasvattaa opiskelijoita osallistuviksi, vastuuta kantaviksi ja kriittisiksi kansalaisiksi. Se merkitsee osallistumista ja vaikuttamista yhteiskunnan eri alueilla poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen toimintaan sekä kulttuurielämään. Osallistumisen tasot ovat paikallinen, valtakunnallinen, eurooppalainen sekä globaali.”* (Nilsin lukion opetussuunnitelma 2005.)

Keskeisinä sisältöinä lukion valtakunnallisissa perusteissa mainitaan muun muassa aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden omaksuminen toimintatavaksi, yrittäjyyden eri muotojen, mahdollisuuksien ja toimintaperiaatteiden tunteminen sekä työn merkityksen ymmärtäminen yksilölle ja yhteiskunnalle.

Euroopan unioni julkaisi 2003 vihreän kirjan, jossa todetaan että koulutuksen olisi osaltaan edistettävä yrittäjyyttä ja sellaisia käytänteitä, joiden avulla kasvatetaan aktiivisia kansalaisia. Euroopan unionin tavoitteena on, että yhä useampi pystyisi työllistämään itsensä. (Euroopan yhteisöjen komissio, Vihreä kirja.)

”Aihekokonaisuuden toteuttamisen pääpainon tulee olla käytännön harjoittelussa sekä omakohtaisten osallistumis- ja vaikuttamiskokemusten luomisessa. Koulun oman aktiivisen toiminnan lisäksi tällaista opiskeluympäristöä voidaan kehittää yhteistyössä muiden yhteiskunnan elimien, erilaisten järjestöjen ja yritysten kanssa.” (Nilsin lukion opetussuunnitelma 2005.)

Lukion opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään. Lisäksi lukion opinto-ohjauksen valtakunnallisen syventävän kurssin Opiskelu, työelämä ja ammatinvalinta (OP2) yksi keskeinen sisältö on työ- ja elinkeinoelämän kysymykset, kuten yrittäjyys.

Historian ja yhteiskuntaopin opettajana ja opinto-ohjaajana yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen on minulle henkilökohtaisesti mielekäs kehittämishanke.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Tällä hetkellä Nilsiä lukiossa yrittäjyyskasvatus on yhteiskuntaopin opettajan yksinyrittämistä. Opetussuunnitelmassa on koulukohtainen syventävä yrittäjyyskurssi, joka ei toteudu joka lukuvuosi kurssille ilmoittautuneiden opiskelijoiden vähäisen määrän vuoksi. Lukuvuonna 2006 – 2007 järjestettiin lisäksi projektikurssi, jolla lukiolaiset yhdessä yläkoulun valinnaisryhmän kanssa järjestivät kaikille Nilsiä koululaisille messut, joilla esiteltiin kunnassa tarjolla olevia harastusmahdollisuuksia.

Nilsiässä sijaitsee Tahkovuoren matkailualue, jossa vuosittain vierailee puoli miljoonaa kävijää. Matkailu on paikkakunnalle elintärkeää ja kaupungin strategian mukaisesti lukiossakin on tämä huomioitu. Opetussuunnitelmassa on Yrittäjyys- ja matkailu -opintokokonaisuus, johon kuuluu 19 eri oppiaineiden kursseja, joiden on ajateltu hyödyttävän opiskelijoitamme esimerkiksi sesonkityössä matkailualan yrityksessä. Opintokokonaisuuteen kuuluu esimerkiksi kasvi- ja lintulajintuntemuskurssit, vaelluskurssi, asiakaspalvelupsykologian kurssi ja alppihiidon seuraohjaajakurssi. Opintokokonaisuus on niin sanotusti päälle liimattu ja jäänyt täysin paperille, sillä yksikään opiskelija ei ole opintokokonaisuutta suorittanut.

Kehittämishankeeni tavoitteena on perehtyä erilaisiin yrittäjyyskasvatuksen malleihin ja luoda konkreettinen suunnitelma lukion yrittäjyyskasvatukseen Nilsiässä.

Tavoitteena on saada aikaan opetussuunnitelman tavoitteiden mukainen oppimisympäristö yhteistyössä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteistyöverkoston muodostavat Savon ammatti- ja aikuisopiston Nilsiä yksikön TahkoPaja-hanke, Savon ammatti- ja aikuisopiston Muuruveden yksikön Yrityskeskittämö, Juankosken lukio ja paikalliset yrittäjäjärjestöt.

Suurimpana haasteena pidän kuitenkin yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä lukiomme aidoksi toimintatavaksi ja -periaatteeksi, joka ei jää paperille eikä kaadu yhden tai muutaman opettajan harteille vaan olisi aidosti opetusta eheyttävä aihekokonaisuus.

Peruskoulun 9.-luokkalaisille, ammatillisten oppilaitosten ja lukioden opiskelijoille on olemassa muun muassa NY – vuosi yrittäjänä -opinto-ohjelma. Ohjelma on suunniteltu ”tekemällä oppii” -periaatteella ja nuoret ovat päävastuussa oman yrityksensä pyörittämisestä. Monissa lukioissa on vastaavia omia opinto-ohjelmia. Haluan tutustua erilaisiin jo olemassa oleviin yrittäjyyskasvatuksen malleihin. Minirytyksen tai osuuskunnan perustaminen ovat tällä hetkellä mielestäni kiinnostavia vaihtoehtoja. Yritystoiminnan liikeidea olisi koulukuvauksen järjestäminen Nilsiä lukiossa ja yhtenäiskoulussa. Ammattitaitoa yritykseen toisi lukion ja yhtenäiskoulun yhteinen kuvaamataidon opettaja, jolla on valokuvauksesta myös yrittäjäkokemusta.

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on pystyä vaikuttamaan positiivisesti yrittäjäksi ryhtymiseen sekä yhteiskunta- ja työelämä tietoisuuden lisäämiseen. Lisäksi näen yrittäjyyskasvatuksessa mahdollisuuden saada vaihtelevuutta koulutyöhön, kokonaan uuden oppimisympäristön, opiskelijoille mahdollisuuden soveltaa opittua tietoa käytäntöön, oppia kokonaan uudenlaisia sisältöjä sekä nähdä oman työpanoksensa merkityksen kokonaisuudelle ja välittömät taloudelliset seuraukset.

Opinto-ohjauksen näkökulmasta katsottuna yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen antaisi opiskelijoille myös mahdollisuuden paikantaa itsensä yhteiskunnassa, kun heidän suhteensa yrittäjyyteen ja myös toimintaympäristöön muuttuu toiminnalliseksi. Opiskelijoiden kokonaisymmärrys yhteiskunnasta, heidän omasta elämästään ja tulevaisuudestaan kehittyisi, ja samalla kehittyisi tunne arjen hallinnasta. Uskon myös, että yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen antaisi monille nuorille mahdollisuuden uudistaa usein varsin kapeaa käsitystä itsestään; mahdollisuuden huomata, että hän pystyy paljon enempään kuin on aikaisemmin ymmärtänyt.

Konkreettiseen yrittäjyyskasvatuksen suunnitelmaan liittyy yrittäjyyskasvatuksen sisältöjen kuvaus, toiminnan suunnittelua, yhteistyöverkostojen hahmottaminen ja arviointi. Haluan miettiä tarkasti yrittäjyyskasvatuksen sisältö-alueita ja selvittää mahdollisimman yksityiskohtaisesti muun muassa yrityksen perustamiseen, tilinpitoon ja verotukseen liittyviä asioita, jotta tietäisimme mihin olemme ryhtymässä aloittaessamme harjoitusyritystoiminnan.

3 YRITTÄJYYS JA YRITTÄJYYSKASVATUS

3.1 Yrittäjyys Suomessa

GEM (Global Entrepreneurship Monitor) -vertailututkimuksen mukaan yrittäjyysaktiivisuus on kaikkein korkeinta vähiten kehittyneissä maissa, jolloin aktiivisuus selittyy niin sanotulla pakkoyrittäjyydellä – muita vaihtoehtoja itsensä ja perheensä elättämiseksi ei ole. Kansalaisten varakkuuden kasvaessa yrittäjyys vähenee, ja yrittäjäksi ryhtymistä motivoi enemmän sen tarjoamat mahdollisuudet – mahdollisuus oman elämän hallintaan, mahdollisuus rikastua. (Arenius 2004.)

Euroopassa yrittäjien osuus työvoimasta on keskimäärin 12 %, Suomessa vain noin 7 % ja Kreikassa yli 18 %. Keskeiset alhaista yrittäjyysaktiivisuutta selittävät tekijät Suomessa ja muissa Pohjoismaissa ovat korkea veroaste, julkisen sektorin suuri rooli hyvinvointipalvelujen tuottajana sekä vähäiset kannustimet uuden yrityksen perustamiseen ja yrityksen kasvattamiseen. (Arenius 2004.)

Yhteiskunnalle yrittäjyyteen kannustaminen on tärkeää, sillä uudet ja pienet yritykset luovat yhtä paljon työpaikkoja kuin suuret yritykset. Maissa, joissa yrittäjyys on lisääntynyt eniten, työttömyysluvut ovat vastaavasti pienentyneet eniten. (Euroopan yhteisöjen komissio 2003.)

Yrittäjyyttä ei ole Suomessa totuttu pitämään ammattina, johon kuka tahansa voisi kouluttautua. Yrittäjä on omatoiminen, sitoutunut, sinnikäs, tavoitteellinen, itseohjautuva, aloitteellinen, suoritusmotiveitunut, omanarvontuntoinen, itsenäinen, luova, kekseliäs, innostunut, energinen, ahkera, kilpailuhenkinen, riskin kantaja, kriittinen, sopeutumiskykyinen, joustava, sosiaalinen... perinteiset listat yrittäjäominaisuuksista antavat kuvan yli-ihmisestä. Yrittäjyys on kutsumusammatti, johon on ”synnyttävä”. Tällöin nuoret, jotka eivät koe olevansa tällaisia synnynnäisiä yrittäjiä, eivät hahmota yrittäjyyttä itselleen tulevaisuuden uramahdollisuudeksi. Nuorten on kokemusteni mukaan vaikea hahmottaa, että yrittäjyys voi myös olla vaihe elämässä. Ei yritystä aina tarvitse perustaa, sen voi myös ostaa. Eikä yrittämisen tarvitse olla loppuelämän ratkaisu tai päättyä konkurssiin, yrityksen voi myydäkin.

3.2 Mitä yrittäjyys merkitsee?

Yrittäjyys on hyvin monitahoinen ilmiö ja näkökulmasta riippuen se määritellään eri tavoin. Sosiologi tarkastelee yrittäjyyttä kollektiivisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Psykologi puolestaan lähestyy yrittäjyyttä yksilön kautta, tutkimalla esimerkiksi yrittäjän motivaatiotekijöitä. Sosiaalipsykologi rakentaa siltaa edellä mainittujen näkökulmien välille tarkastelemalla yrittäjyyttä vuorovaikutteisena prosessina. Ja taloustieteilijä pyrkii kuvaamaan yrittäjyyttä mekanismina, prosessina ja toimintoina. (Kyrö 2000.)

Yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta tarkasteltuna yrittäjyys on mielestäni mielekkäintä nähdä ulkoisena, sisäisenä ja omaehtoisena yrittäjyytenä, jossa kaikki edellä mainitut näkökulmat yhdistyvät ja lomittuvat. **Ulkoinen yrittäjyys** on toimintaa yrittäjänä. **Sisäinen yrittäjyys** on kollektiivinen ilmiö ja tarkoittaa yrittäjämäistä toimintatapaa, joka ilmenee työyhteisön yritteliäänä ilmapiirinä. **Omaehtoinen yrittäjyys** puolestaan tarkoittaa yksilön yrittäjämäistä toimintatapaa. (Kyrö 2000; Seikkula-Leino 2006; Yrittäjyysväylä.)

Sisäinen yrittäjyys ei synny missään organisaatiossa itsestään. Yritteliään organisaation tärkeimmät elementit ovat:

- johdon ja työntekijöiden yhteisesti sopimat, selkeät tavoitteet
- johdon työntekijöille, sisäisille yrittäjille, antama vapaus viedä organisaatiota eteenpäin yhteisesti sovittuun suuntaan.

Sisäisen yrittäjyyden avainhenkilö on omaehtoinen yrittäjä, joka saa motivaationsa ongelmien ratkaisemisesta, muutoksen aikaansaamisesta ja innovoinnista. (Yrittäjyysväylä.)

3.3 Mitä yrittäjyyskasvatus on?

Yrittäjyyskasvatus-käsite hämmentää kouluissa, sillä yrittäjyyden ymmärretään usein viittaavan liike-elämään. Yrittäjyyskasvatus onkin selkeästi yhteiskunnan tarpeisiin sidoksissa, mutta niinhän koulutus aina on. Mutta yrittäjyyskasvatuksen ongelma kieltämättä on, että kasvatustieteelliset peruslähtökohdat ovat jääneet liian sivuun. (Seikkula-Leino 2006, 24.)

Lukion opetussuunnitelmaan on hyvin vaikea lisätä enää uusia tavoitteita tai sisältöjä, mutta olemassa olevien sisältöjen yhdistäminen uudella tavalla mahdollistaa yrittäjämäisen oppimisen. Ja itse asiassa yrittäjyyskasvatuksessa ei niinkään ole kyse tiettyjen asiakokonaisuuksien oppimisesta, vaan siitä, **miten toimitaan**. (Seikkula-Leino 2006, 28, 30.) Yrittäjämäiseen oppimiseen kuuluvat:

- tekemällä, paineen alaisena, päämäärätietoisena ja ohjatusti löytämällä oppiminen
- toisilta oppiminen mielipiteitä vaihtamalla ja keskustelemalla, muiden reaktioista ja muilta lainaamalla
- oppiminen ongelmia ratkomalla ja virheistä, joustavassa ja epämuodollisessa ympäristössä

Vastaavasti yrittäjämäinen oppimisympäristö tarjoaa:

- vapautta, vastuuta ja itsenäisyyttä – mutta myös kontrollimahdollisuuden
- epävarmuustekijöitä
- joustavuutta oppimistilanteisiin ja mahdollisuuden tehdä virheitä
- kokemuksen kokonaisvaltaisesta projektinhallinnasta ja mahdollisuuden viedä läpi projektin (Heinonen 2005.)

Perinteiset koulumaailman arvot, kuten varmuus, järjestelmällisyys, johtajuus, tietäminen ja turvallisuus ovat ei-yrittäjämäisiä arvoja, jolloin ristiriita yrittäjämäiseen oppimiseen on selvä. Yrittäjyyskasvatuksen kehittymisen edellytys on, että opettajat käyvät aiheesta arvokeskustelua ristiriitojen välttämiseksi. (Seikkula-Leino 2006, 29.)

Yrittäjyyskasvatuksen toteutumista ohjaavat myös asenteet. Asenteet ovat tapoja, joilla suhtaudutaan ympäröivään maailmaan, niiden avulla on helppo tehdä päätöksiä kohtaamistamme uusista asioista. Yleisesti opettajien asenteet yrittäjyyteen ovat myönteiset, mutta asenteet yrittäjyyskasvatuksen käytännön toteutukseen eivät ole yhtä myönteiset. Asenteita ihmisellä on valtavan paljon, ja osa vielä tiedostamattomia, joten niihin on vaikeampi päästä käsiksi kuin arvoihin. Mutta asenteilla on selvä yhteys ajankuvaan, esimerkiksi asenteet tietotekniikkaa ja ilmaston suojelua kohtaan ovat nyt varsin erilaiset kuin kymmenen vuotta sitten, joten yrittäjyyskasvatuksenkin osalta asennemuutos on mahdollinen. (Seikkula-Leino 2006, 29,30.)

3.4 Ulkoisen yrittäjyyden sisältö lukiossa

Alla olevassa taulukossa pyrin hahmottamaan niitä yrittäjyyden osa-alueita, joita lukion yrittäjyyskasvatuksessa tulisi käsitellä.

Taulukko 1. Yrittäjyyskasvatuksen osa-alueet lukiossa

1. YRITYS- SUUNNITTELU	2. YRITTÄJYYS JA YRITTÄJÄNÄ KEHITTYMINEN	3. YRITYS JA YHTEIS- KUNTA	4. MARKKINOINTI	5. YRITYKSEN TALOUS	6. LAIN- SÄÄDÄNTÖ
Liikeidea	Verkostot, yhteistyö	Kansantalouden perustekijät	Markkinoinnin perusteet ja suunnittelu	Budjetointi, kustannuslaskenta, hinnoittelu	Sopimus-oikeus
Liiketoimintasuunnitelma	Vuorovaikutus	Perustaminen ja yritysmuodot	Myyntityö ja asiakaspalvelu	Väiällinen ja välitön verotus	
Yrityksen elinkaari				Kirjanpidon perusteet ja tilinpäätös	

3.4.1 Yrityssuunnittelu

Harjoitusyritystoiminnassa mukana olevat opiskelijat oppivat ymmärtämään liikeidean merkityksen liiketoiminnassa. He oppivat määrittämään asiakasryhmiä, niiden tarpeita ja vaatimuksia. He oppivat arvioimaan ja vertaamaan oman yrityksensä tuotteen/palvelun laatua ja omaperäisyyttä markkinoilla. Opiskelijat oppivat laatimaan ja muokkaamaan yrityksensä toiminnan kannalta käyttökelpoisen liiketoimintasuunnitelman. Opiskelijat oppivat myös ymmärtämään yrityksen elinkaaren eri vaiheet ja kriittiset kohdat.

3.4.2 Yrittäjyys ja yrittäjänä kehittyminen

Harjoitusyritystoiminnan kautta opiskelijat ymmärtävät verkostoitumisen merkityksen yritystoiminnassa, ja myös yksilön kannalta sosiaalisena pääomana. Sosiaalinen pääoma muodostuu resursseista, joita henkilö voi saada omien tavoitteiden toteuttamiseen kuulumalla verkostoihin (Jokisaari 2005, 72). Tällaisia resursseja voivat olla esimerkiksi informaatio, suositukset ja ammatillinen ohjaaminen (Jokisaari 2005, 73). Opiskelijat oppivat ymmärtämään yhteistyön merkityksen yrityksen tavoitteiden saavuttamisessa. He myös oppivat neuvottelemaan ja tuntemaan kokoustekniikkaa.

3.4.3 Yritys ja yhteiskunta

Opiskelijat oppivat tunnistamaan talouden muutokset ja ymmärtämään suhdannevaihteluiden sekä talouspoliittisten toimenpiteiden merkityksen yritystoiminnalle. He osaavat vertailla eri yritysmuotoja ja osaavat käynnistää yritystoiminnan.

3.4.4 Markkinointi

Harjoitusyrittäjätoiminnassa opiskelijat oppivat markkinoinnin kokonaisvaltaisuuden, perehtyvät markkinointikeinoihin, ymmärtävät segmentoinnin merkityksen ja laativat markkinointisuunnitelmia. Asiakkaiden hankinta ja asiakassuhteiden säilyttäminen korostuvat.

3.4.5 Yrityksen talous

Opiskelijat oppivat harjoitusyrittäjätoiminnassa tekemään yrityksen budjetin ja investointisuunnitelmia, oppivat hinnoittelemaan tuotteensa/palvelunsa katteellisesti ja ymmärtävät budjetin seurannan merkityksen. Opiskelijat myös perehtyvät verotuksen periaatteisiin ja tuntevat arvonlisäverojärjestelmän yrityksensä kannalta. Opiskelijat oppivat kahdenkertaisen tilinpidon perusteet, tiliöimään tositteet ja tuntevat tilintarkastusmenettelyn.

3.4.6 Lainsäädäntö

Harjoitusyrittäjätoiminnan kautta opiskelijat myös perehtyvät yrittämiseen liittyvään lainsäädäntöön, irtaimen kaupan ja kuluttajakaupan sopimuksiin sekä tuotevastuu- ja tuoteturvallisuuslain pääperiaatteisiin. Opiskelijat oppivat myös hallitsemaan luotolla myynnin ja saatavien perintämenettelyn.

4 MALLEJA YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TOTEUTTAMISESTA ERI LUKIOISSA

Yrittäjyyspainotuksen tultua opetussuunnitelman perusteisiin ensin vapaaehtoisena, myöhemmin pakollisena aihekokonaisuutena on perusopetuksessa, toisen asteen oppilaitoksissa ja korkea-asteella kehitetty ainakin ”Sata mallia” yrittäjyyskasvatukseen. Lisäksi on tehty toistakymmentä itseopiskelu- ja verkkomateriaalikonaisuutta, kuten lukiolaisille suunnattu Turun kauppakorkeakoulun ja Opetushallituksen yhteistyössä toteuttama Yrittäjyysväylä. Käytännön toimintamalleja yrittäjyyskasvatukseen on kehitetty muun muassa 4H-yhdistyksessä (Top) ja Nuorten Akatemiassa (Homma, Note), yrittäjakeskuksissa (Yes) sekä yritysten ja oppilaitosten yhteistyössä (Ykä Yritteliäs), myös yksityiset valmennus- ja konsultointiyritykset tarjoavat omaa osaamistaan oppilaitoksille (Vililinnikkarit). (Suomen yrittäjät 2008.) Joten minun ei tarvitse lähteä kehittämään Nilsiä lukion yrittäjyyskasvatusta täysin puhtaalta pöydältä.

Esittelen seuraavaksi neljä mielestäni mielenkiintoista esimerkkiä yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisesta lukiossa.

4.1 Voionmaan lukion yrittäjyyskasvatus

Voionmaan lukio on 550 opiskelijan yleislukio ja virallinen urheilulukio Jyväskylässä. Lukiossa sisäistä ja omaehtoista yrittäjyyttä pyritään tukemaan eri oppiaineissa tiimioppimisella ja projektityöskentelyllä. Lukiolaiset voivat tehdä projektikurssin kokoamalla ryhmän, ideoimalla ja toteuttamalla projektin. Tällaisia opiskelijalähtöisiä projekteja ovat olleet kaupungin alakouluille järjestetyt urheilupäivät. Myös lukion oppilaskunta on aktiivisesti mukana muun muassa kirjantäilytoiminnassa. (Suomen yrittäjät 2008, Voionmaan lukio)

4.2 Sulkavan lukion LUMO oy

Sulkavan lukioon on perustettu jo 1994 osakeyhtiö, LUMO Oy eli lukion monitaiturit. Osakkeenomistajat ovat lukion nykyisiä ja entisiä opiskelijoita, opettajia ja muita asiasta kiinnostuneita.

Sulkavalla järjestetään vuosittain heinäkuussa maailman suurimmaksi soutuapahtumaksi mainostettu soutuapahtuma, Sulkavan Suursoudut. Soutajien määrä on 2000-luvulla vaihdellut 8000 – 10 000 välillä. LUMO Oy:n toiminta liittyy tiiviisti soutuapahtumaan, yrityksen ydinbisnes on ollut vuodesta 2001 soutuajien majoitus- ja majoitusvälitystoiminta – LUMO on Sulkavan suursoutuajien suurin majoittaja.

LUMO Oy:n toimitusjohtaja, markkinointi- ja PR-päälliköt vaihtuvat vuosittain ja ovat kyseisen vuoden abiturientteja, varatoimitusjohtaja on lukion toisen vuoden opiskelija. Vastuuhenkilöt vetävät idearyhmiä.

Lisäksi Sulkavan lukiossa voi opiskella kolme yrittäjyyskurssia. Sitten yrittäjyyttä pääsee kokeilemaan käytännössä tekemällä töitä LUMO Oy:ssä. (Sulkavan lukio, Suomen yrittäjät 2008.)

4.3 Työosuuskunta Kisälli Muuramen lukiossa

Muuramen lukiossa on noin 200 opiskelijaa Jyväskylän seudulla. Lukio on alusta alkaen profiloitunut yrittäjyyskasvatuksessa. Lukio sai valtakunnallisen Vuoden Tuottava Idea kilpailun yhteiskuntasarjan pääpalkinnon 1999. Yrittäjyyden tukeminen Muuramen lukiossa perustuu 1) yrittäjähenkiseen toimintaan koulussa, 2) projektiopetukseen ja 3) opiskelijoiden ja opettajien työosuuskunta Kisälliin, jonka kautta ulkoinen yrittäjyys konkretisoituu lukiossa. Muuramen lukiossa on myös tarjolla kuusi valinnaista yrittäjyyskasvatuksen kursssia.

Projektiopetuksessa työtä tehdään opiskelijavetoisesti ryhmätyönä, laaditaan aikataulu ja jaetaan vastuut. Projektiaiheissa oppiainerajat ylittyvät. Projekti on vapaaehtoinen toisen lukuvuoden opintokokonaisuus, jonka laajuus on kaksi kursssia. Parhaat projektit palkitaan juhlavassa tilaisuudessa.

Työosuuskunta Kisällin päätoimialat ovat video-, valokuva- ja grafiikan alan tuotteet ja verkkoratkaisut. Kisällin eri tehtävät hoidetaan opiskelijavoimin, opettajat kuuluvat tukijoukkoihin, lisäksi tukena on ulkopuolinen valmentaja ja paikallinen nuori yrittäjä. Kisällin avulla rahoitetaan opintomatkoja ulkomaille. (Muuramen lukio 2008, Suomen yrittäjät 2008.)

4.4 Pyhäjoen yrittäjyyslukio

4000 asukkaan Pyhäjoen kunnassa toimii yrittäjyyslukio, jonka tavoitteena on perustamisestaan alkaen (1987) ollut kannustaa opiskelijoita sisäiseen yrittäjyyteen kaikissa opinnoissa. Pitemmällä opinnoissaan oleville tarjotaan mahdollisuus niin sanottuun studiotyyppiseen opiskeluun, jossa yksin tai ryhmässä asetetaan tavoitteita ja laaditaan aikatauluja.

Ulkoista yrittäjyyttään opiskelijat voivat kehittää tutustumalla yritystoimintaan lukion kahdessa yrityksessä, Pyhäjoki Data ja Yrttis-PC. Yrttis-PC on keskittynyt tietokonebisnekseen. Pyhäjoki Datan päätoimiala on viikoittain ilmestyvän ilmaisjakelulehden, Pyhäjoen Kuulumiset, kustantaminen. Lehden toimittaminen on integroitu koulun opetukseen, lehti tehdään kokonaan lukiolaisvoimin. Lehden normaali painos on 1800 kappaletta ja se jaetaan kunnan jokaiseen kotiin (<http://kuulumiset.pyhajoki.fi/>).

Lisäksi lukion toisen vuoden opiskelijat järjestävät vuosittain Pyhäjoen messut, kulttuuritapahtuman, jonne muun muassa liikunnan soveltava kurssi järjestää muotinäytöksen. Messuista on kehittynyt ammattimaisesti toimiva kokonaisuus edellisen vuoden messujen järjestäjien toimiessa tutoreina. Messujen tuotto käytetään opintomatkaan ulkomaille. (Pyhäjoen lukio 2008, Suomen yrittäjät 2008.)

5 NILSIÄN LUKION YRITTÄJYYSKASVATUKSEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

5.1 Yritysmuodon valinta - osuuskunta

Nilsin lukion harjoitusyritystoiminnan yritysmuodoksi sopisi mielestäni parhaiten osuuskunta. Yritysmuodon valintaa puoltava seuraavat seikat:

- osuuskunta on yhteisö, jonka jäsenmäärää ei ole ennalta määrätty
- osuuskunnan jäsenet eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa osuuskunnan veloista ja sitoumuksista ellei säännöissä ole lisämaksuvelvollisuutta koskevia määräyksiä
- laki ei määrää osuuskunnan vähimmäispääomaa; osuuskunnalla on osuuspääoma, joka koostuu jäsenten samansuuruisista jäsenmaksuista (vrt. yksityisen osakeyhtiön vähimmäisosakepääoma on 2500 euroa)
- osuuskunnan ylin päätöksenteko toimii jäsen ja ääni -periaatteella, ei omistusosuuden mukaan
- osuuskunnat eivät jaa jäsenilleen osinkoa, vaan rajoitetussa määrin ylijäämää, päätavoitteena ei ole ylijäämän tuottaminen
- osuuskuntalain (OKL) mukaan osuuskunnan tarkoituksena on jäsentensä taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluja, tai pääasiassa aatteellisen tarkoituksen yhteinen toteuttaminen (Hietala et al. 2006, 126, 127)

Osuuskunta on mielestäni oppilaitokselle sopiva yritysmuoto, koska toiminta lähtee ihmisten yhteistyöstä eikä pääomasijoituksesta. Osuuskunta on yhdessä yrittämistä. Se on tasa-arvoista. Se palkitsee sitoutumista ja yhteisöllisyyttä. Nämä kuuluvat lukiokoulutuksen arvoperustaan. Yritysmuotona se on joustava.

Osuuskunnan lakimääräiset toimeenpiteet ovat osuuskunnan kokous, hallitus ja tilintarkastajat. Osuuskunnan jäsenet käyttävät päätösvaltaa osuuskunnan kokouksessa, joka tekee päätökset yksinkertaisella enemmistöllä. Osuuskunnan kokous valitsee hallituksen jäsenet toistaiseksi, ellei säännöissä ole muuta määrättyä. Hallituksen kuuluu enintään seitsemän jäsentä. Hallitus on päätösvaltainen, kun paikalla on yli puolet sen jäsenistä. Puheenjohtajan valitsee hallitus, jollei säännöissä toisin määrätä. Hallituksen päätökseksi tulee se mielipide, jota enemmistö paikalla olevista on kannattanut. Äänten mennessä tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee. Mikäli osuuskunnan säännöissä on määrätty toimitusjohtajasta, nimittää hallitus toimitusjohtajan. (Osuuskunnan perustajan opas 2007.)

Osuuskunnan voi perustaa vähintään kolme täysi-ikäistä, luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä. Osuuskunnan perustamisesta laaditaan perustamiskirja

(Liite 1), joka sisältää muun muassa osuuskunnan säännöt (Liite 2). Osuuskunta syntyy oikeudellisesti kaupparekisterimerkinnällä, jolloin osuuskunnasta tulee itsenäinen oikeushenkilö. Osuuskunta on ilmoitettava Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään kaupparekisteriin kuuden kuukauden kuluessa perustamisesta. (Hietala et al. 2006, 126, PRH.)

Kaupparekisteri-ilmoitukseen liitetään perustamiskirjan lisäksi myös hallituksen kokouspöytäkirja (Liite 3). Osuuskunnan hallituksen jäsen tai sen toimitusjohtaja eivät voi olla alaikäisiä. Hallituksen kokouspöytäkirjat on numeroitava juoksevasti ja säilytettävä huolellisesti koko osuuskunnan olemassaoloajan. (Hietala et al. 2006, 137, PRH.)

Osuuskunnan perusilmoitus kaupparekisteriin tehdään perusilmoituslomakkeella Y1 ja kaupparekisterin liitelomakkeella 2 (lomake saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa): <URL: <http://www.ytj.fi/1631/1612/1650>). Samalla osuuskunta ilmoittautuu johonkin verohallinnon ylläpitämään rekisteriin. Perusilmoituslomakkeen allekirjoittaa hallituksen jäsen. Ilmoituksesta on suoritettava 330 euron käsittelymaksu etukäteen, maksukuitti on liitettävä ilmoitukseen. Rekisteri-ilmoitusten tekemisestä ovat vastuussa osuuskunnan hallituksen jäsenet. (Hietala et al. 2006, 140 -144, 152, PRH.)

Henkilövaihdokset yhtiön hallinnossa on ilmoitettava viipymättä kaupparekisteriin. Muutosilmoitus on myös tehtävä, jos osuuskunnan sääntöihin tehdään muutoksia. Muutosilmoituksen tekemisestä on vastuussa hallituksen jäsenten ohella toimitusjohtaja. Muutosilmoitukset ovat maksullisia lukuun ottamatta osoite- ja yhteystietojen muutoksia ja yhtiön lakkauttamista. (Hietala et al. 2006, 152, 153, PRH.)

Osuuskunnan on pidettävä kahdenkertaista kirjanpitoa. Tilinpäätös käsittää tuloslaskelman ja taseen sekä vastaavat tiedot edelliseltä tilikaudelta. Tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilinpäätös on osuuskunnan hallituksen ja toimitusjohtajan päivättävä ja allekirjoitettava. Osuuskunnan toiminnan ollessa pienimuotoista toimintakertomusta ei tarvitse laatia. Tilinpäätös esitetään vahvistettavaksi osuuskunnan kokouksessa, joka on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilinpäätöstiedot menevät suoraan verottajalta kaupparekisteriin (Suomen Yrittäjät 3.6.2008). Kirjanpitokirjat on säilytettävä kymmenen vuotta, kaikki kirjanpitoaineisto kuusi vuotta tilikauden päättymisen jälkeen. (Hietala et al. 2006, 174 – 176.)

Heinäkuun alussa 2007 voimaan astunut uusi tilintarkastuslaki vapauttaa pienet osuuskunnat tilintarkastusvelvollisuudesta. Pienissäkin osuuskunnissa osuuskunnan kokouksella on aina mahdollisuus valita tilintarkastaja niin halutessaan, mutta tilintarkastajana voi toimia vain hyväksytyt HTM- tai KHT-tilintarkastaja. (Osuuskunnan perustajan opas 2007.)

Osuuskuntaa verotetaan samalla tavalla kuin osakeyhtiötä. Osuuskunnan veroilmoituksesta (lomake 6B saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa): <URL: <http://www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=5289;276963>) vastaa hallitus ja veroilmoituksen tulee olla joko toimitusjohtajan tai hallituksen varsinaisen jäsenen allekirjoittama. Arvonlisäverottoman vähäisen toiminnan raja tilikauden liikevaihdossa on 8500 euroa. (Hietala et al. 2006, 127, 847, Verohallinto).

5.2 Toimialat ja liikeideat sekä integroituminen eri aineisiin

Kaupparekisteri-ilmoituksessa on ilmoitettava kaikki ne toimialat, joilla yritys suunnittelee toimivansa. Toimiala voidaan ilmoittaa myös niin sanottuna yleistoimialana, jolloin yritys voi toimialana on kaikki laillinen liiketoiminta. Patentti- ja rekisterihallitus suosittelee kuitenkin yksilöimään toimialan, jolloin toiminimen rekisteröinti helpottuu. Sitä paitsi verottajalle on joka tapauksessa ilmoitettava päätoimiala. (PRH.)

Harjoitusyritystoiminnan toimiala on syytä määritellä laajasti, jotta opiskelijoilla olisi jatkossa mielenkiintonsa ja taitojensa mukaan mahdollisuus vaikuttaa yritystoimintaan, ja maksullisilta muutosilmoituksilta vältyttäisiin. Tällainen toimialan laaja muotoilu voisi olla esimerkiksi 'palvelumyynti ja elämystuotanto' tai 'valokuvauspalvelut, media- ja tapahtumatuotanto'.

Idean lähteä kehittämään tässä kehittämishankkeessa nimenomaan yrittäjyyskasvatusta sain keskusteluista Nilsin lukion kuvataideopettajan, Pekka Taskisen kanssa. Häntä on jo pitemmän aikaa kiinnostanut ajatus koulukuvauksen järjestämisestä yhdessä lukion opiskelijoiden kanssa osana kuvataiteen opiskelua. Osuuskunnan päätoimialana olisivat valokuvauspalvelut, johon koulukuvauksen lisäksi voisi myöhemmin liittää esimerkiksi valokuvapankkitoimintaa Tahkon markkinointiin liittyen.

Osuuskunta voisi myös tarjota musiikinopettaja Pasi Horttanaisen ohjauksessa studiotekniikkaan liittyviä alihankintatuotantoja paikalliselle mainostojamistolle tai suoraan paikallisille yrityksille. Osuuskunta voisi toimia myös messujen, konserttien, liikuntatapahtumien ja virkistyspäivien suunnittelijan ja tuottajana. Aluksi voisi lähteä vaikka hattaran tai makkaran myyntiin erilaisiin tapahtumiin. Myös oppikirjojen välitys voisi olla yksi osuuskunnan bisnes.

Osuuskunta voisi näin ollen toimia integroituna moniin aineisiin, erityisesti taito- ja taideaineiden opettajien ja oppilaskunnan saaminen mukaan yritystoimintaan on mielestäni olennaisen tärkeää. Lisäksi jo olemassa olevista kursseista yrittäjyyden, asiakaspalvelupsykologian, talousmatematiikan ja puheviestinnän kurssit linkittyvät yrittäjyyskasvatuksen sisältöihin. Asiakaspalvelupsykologiaa voisi tarjota jatkossa kurssitarjottimella. Lisäksi opetussuunnitelmaan voisi jatkossa lisätä esimerkiksi Basic Business English -kurssin.

Aidon yrittäjyysshengen kehittymisen kannalta olisi tärkeää kaikessa opetuksessa käyttää enemmän yrittäjämäisiä opetustapoja, tiimi- ja projektiopetusta. Yrittäjyysshengen kehittyessä opiskelijat voisivat tehdä osuuskunnan puitteissa opiskelijälähtöisiä omia projekteja.

5.3 Organisoituminen käytännössä

Osuuskunnan perustajajäseninä on oltava vähintään kolme täysi-ikäistä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä. Toivoisin, että perustajajäsenet löytyvät oppilaitoksemme ulkopuolelta, esimerkiksi kaupungin elinkeinoasiamies, Koillis-Savon Kehitys Oy, Nilsiä yrittäjähdistys, nilsiäläisiä yrittäjiä ja sivistyslautakunnan jäseniä. Tämä kertoisi opiskelijoille, että yrittäjyyskasvatus on myös kaupungin tavoitteissa ja osuuskunta ei ole pelkästään oppilaitoksemme sisällä tapahtuvaa leikkiä vaan oikeaa yritystoimintaa. Samalla opiskelijat saisivat luontevan tavan kääntyä näiden yritystoiminnan konkareiden puoleen tarvitessaan neuvoja ja tukea osuuskunnan toimintaan. Perustajajäsenten ei välttämättä tarvitse olla mukana osuuskunnan hallituksessa, ja heillä olisi osuuskunnan kokouksessa käytössään yksi ääni.

Osuuskunnan hallituksen jäsentenkin tulee olla täysi-ikäisiä, osa jäsenistä voisi olla lukion opettajia, mutta toivoisin enemmistön olevan lukion täysi-ikäisiä opiskelijoita. Tällöin myös abiturientit olisi saatava pysymään toiminnassa mukana lukion loppuun asti. Yhden hallituksen jäsenen tulisi mielestäni olla yrittämisen asiantuntija, esimerkiksi Muuruveden Yrityskehittämön Sanna Perkiömäki. Hallitus on tärkeässä roolissa, sillä osuuskunnan asioissa hallitus tekee päätökset ja valvoo toimitusjohtajaa. Hallituksella ei kuitenkaan ole yrittäjävastuuta. Hallitus valitsee toimitusjohtajan, jonka mielestäni tulee olla täysi-ikäinen lukion opiskelija. Toimitusjohtaja vastaa muun muassa hallituksen koulutuksesta, hallituksen päätösten toimeenpanosta ja osuuskunnan juoksevista asioista, erityisesti talouden seurannasta. Toimitusjohtajalla on puolestaan valvontavastuu alaisistaan; valvontavelvollisuuden rikkominen voi johtaa korvausvastuuseen sekä hallituksen että toimitusjohtajan (Osuuskunnan perustajan opas 2007). Mielestäni hallituksen olisi myös syytä valita opiskelijoista ainakin varatoimitusjohtaja, josta voisi kasvaa seuraava toimitusjohtaja, sekä sihteeri, tiedottaja ja kirjanpitäjä. Näiden vastuuhenkilöiden johdolla osuuskunnan muut jäsenet eli liittymismaksun maksaneet opiskelijat organisoituisivat toteuttamaan osuuskunnan hallituksen päättämiä projekteja. Jos osuuskunnan aktiivisten jäsenten määrä kasvaa suureksi, heidät voisi jakaa eri vastuuhenkilöiden vetämiin tiimejä.

Osa hallituksen jäsenistä ja toimitusjohtaja vaihtuvat siis vuosittain, jolloin kaupparekisteriin on tehtävä muutosilmoitus henkilöstövaihdoksista. Opiskelijajäsenten rekrytoiminen hallitukseen ja muihin vastuutehtäviin olisi hallituksen jäsenten, toimitusjohtajan ja tiedottajan tehtävä. Lopullisen valinnan hallituksen jäsenistä tekee osuuskunnan kokous. Toimitusjohtajan valitsee hallitus. Osuuskunnan kokous on ajoitettava kevättalveen, jolloin edellisen tilikauden tilinpäätös on vahvistettava, samalla voidaan valita tarvittaessa uudet hallituksen jäsenet.

Perustamisvaiheen jälkeen on mielestäni syytä kirjoittaa paperille myös sisäiset pelisäännöt, joilla en tarkoita osuuskunnan virallisia sääntöjä. Pelisäännöillä luodaan osuuskunnan toimintatavat ja toimintakulttuuri. Pelisääntöjä on korjattava, jos ne eivät osoittaudu toimiviksi. Ensin osuuskunnan jäsenet muotoilevat lyhyesti ja selkeästi toiminta-ajatuksen eli mitä varten osuuskunta on olemassa ja mitä sillä pyritään saamaan aikaan – mihin tarpeeseen, kenelle, mitä. Tämä mietittäessä osuuskunnan jäsenille syntyy käsitys oman yrityksen perustamistarkoituksesta, joka jatkossa ohjaa heidän toimintaansa. Toiminta-

ajatuksen jälkeen on hyvä pohtia, miten toimitaan. Esimerkiksi koska toiset ihmiset ovat luonteeltaan aktiivisempia kuin toiset, saattavat tehtävät kasaantua samoille henkilöille. Siksi tehtävät kannattaa määritellä, jakaa ja tietyt tehtävät kierrättää, esimerkiksi kokouskahvien keittäminen – tavoitteena on, että jokainen toiminnassa mukana oleva oppii mahdollisimman paljon yritystoiminnasta. Osuuskuntalaisten on pystyttävä toimimaan työryhmän yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Osuuskunnan, kuten kaikkien yhteisöjen, elämänkaareen kuuluu alkuinnostuksen vaihtuminen pettymyksiin ja ongelmiin erilaisten odotusten ja ajatusten alkaessa törmäillä. Osuuskunnan toimintakyky riippuu siitä, miten ongelmat kyetään ratkaisemaan. Pelisääntöjä on silloin hiottava. (Osuuskunnan perustajan opas 2007).

Osuuskunnan toimintaa varten koulun olisi mielestäni tarjottava toimistotilat yrityksen käyttöön. Yhdyskäytävä lukion ja yläkoulun välillä olisi mielestäni sopiva, näkyvällä paikalla oleva käyttämätön tila, johon lasiseinällä ja –ovella saisi rajattua riittävän tilan 2 – 4 kirjoituspöydälle, lukittaville kaapeille ja kokouspöydälle. Toimisto saisi olla näkyvällä paikalla, jotta se innostaisi opiskelijoita tulemaan osuuskunnan jäseniksi, ja yläkoulun puolelta katsottuna houkuttelisi lukioon. Tila voisi olla lukion sekä yläkoulun oppilaskuntien kanssa yhteiskäytössä, oppilaskunnat voisivat varata sen tarvitessaan kokouskäyttöön. Toimistossa pitäisi myös olla ainakin pari tietokonetta sekä tulostusyhteys monistushuoneeseen. Toimistotilan varustaminen vaatii siis jonkin verran taloudellisia resursseja. Myös kouluvalokuvausta varten olisi tehtävä, huomattavasti suurempia, investointeja, jotka kuvataideopettaja on jo lisännyt investointiluetteloon. Osuuskunnalle olisi myös saatava pieni ”pesämuna” toiminnan aloittamista varten. Tällaiseen tarkoitukseen sopiva summa olisi tuhat (1000) euroa, joka pitäisi vähintäänkin olla aina tilikauden päättyessä osuuskunnan tilillä.

Aktiivisesta osuuskuntatoimintaan osallistumisesta voisi mielestäni antaa kurssin jokaiselta osallistumisvuodelta eli kaikkiaan olisi mahdollisuus saada kolme soveltavaa osuuskuntatoiminnan kurssia. Aktiivinen osallistuminen olisi toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenten arvioitavissa, lisäksi opiskelijan tulisi pitää työssäoppimispäiväkirjaa ja koota toimintansa tuotoksista portfoliokansio. Myös puolikkaita kursseja olisi mahdollista saada. Lisäksi heti ensimmäisen opiskeluvuoden syksyllä osuuskuntatoimintaan aktiivisesti mukaan haluavat opiskelijat kävisivät yrittäjyyskurssin, jolla annetaan perustiedot osuuskunnassa ja yleensä yrittäjänä toimimisesta. Opiskelijat voisivat suorittaa lisää teoriaopintoja ilmaiseksi esimerkiksi Etälukion Yrittäjyysväylällä, jossa on tarjolla kuusi kurssia tai Muuruveden Yrityskehittämön tuottamilla kahdella kurssilla. Lisäksi opiskelijoilla olisi mahdollista saada osuuskuntatoimintaan liittyen esimerkiksi valokuvauskursseja, jos he ovat mukana kouluvalokuvausten kuvauksissa. Aktiivisimmille osuuskuntatoimintaan osallistuneille annettaisiin lakkiaisissa diplomi ja osuuskunta voisi muistaa heitä stipendeillä. Osuuskuntatoiminnan ylijäämää ei jaettaisi jäsenille, vaan niillä kustannettaisiin opintomatkakustannuksia aktiivisille toimijoille. Ylijäämää voisi myös käyttää arkisemmin aktiivisten jäsenten ilahduttamiseen, esimerkiksi yhteisiin opintoretkiin ja illanviettoihin.

5.4 Muistilistaa ja aikataulutusta alkuvaiheeseen

Pohjustus ennen osuuskunnan perustamista

- opiskelijoiden osuuskuntatoimintaan innostamista lukuvuoden 2008 – 2009 ajan:
  - mahdollisuus päästä tutustumaan jatko-opinnoissa suosittuun kaupalliseen alaan jo lukiossa
  - mahdollisuus saada jopa kymmenen kurssia yrittäjyysopintoja kolmen vuoden aikana
  - mahdollisuus rahoittaa osuuskuntatoiminnan kautta opintomatkoja ulkomaille – ensimmäisen kerran mahdollista päästä mukaan syyslukukaudella 2010/kevätlukukaudella 2011, opintoretkeä kotimaahan ja illanviettoja
  - kevätlukukauden viimeisessä jaksossa yrittäjyyskurssi pohjaksi seuraavana syksynä alkavaan osuuskuntatoimintaan
  - kilpailun järjestäminen osuuskunnan nimestä
- yrittäjähenkisten opettajien yhteissuunnittelua, muun muassa tarjouksen jättäminen kouluvalokuvauksesta, ja opettajakunnan herättelemistä yrittäjämäisiin opiskelutapoihin
- kirjanpitäjän ja verottajan konsultointi osuuskunnan kirjanpidosta ja verotuksesta
- ”pesämunan” kokoaminen, toimistotilan järjestäminen ja kalustaminen, valokuvauskaluston investointit

Osuuskunnan perustamisvaihe kevätlukukaudella 2009

- perustajajäsenten hankinta
- hallitusten jäsenten, toimitusjohtajan ja vastuuhenkilöiden hankinta (kirjallinen suostumus hallituksen jäseniltä, toimitusjohtajalta, varatoimitusjohtajalta ja tilintarkastajalta)
- perustamiskokous, osuuskunnan sääntöjen laatiminen, hallituksen kokouksen järjestäminen > rekisteröityminen kaupparekisteriin
- jäsenhankinta, jäsenluettelon pitäminen aloitettava (jäsenen nimi, osoite, jäseneksi tulopäivä)

Osuuskunnan toiminnan aloittaminen syyslukukaudella 2009

- toiminta-ajatuksen ja pelisääntöjen muotoileminen
- kouluvalokuvausten järjestelyt
- illanvietto aktiivisille osuuskuntatoimijoille

Osuuskunnan toiminta kevätlukukaudella 2010

- tilinpäätöksen teettäminen asiantuntijalla

- ensimmäisen tilikauden tilinpäätös vahvistettava ensimmäisessä osuuskunnan kokouksessa > tilinpäätöstiedot menevät suoraan verottajalta kaupparekisteriin
- veroilmoitus
- hallituksen jäsenten vaihtumisesta päätettävä osuuskunnan kokouksessa, hallitus päättää uudesta toimitusjohtajasta > muutosilmoitus kaupparekisteriin
- seuraavan vuoden toiminnan suunnittelu ja pelisääntöjen tarkistaminen
- opintoretki aktiivisille osuuskuntatoimijoille, ensimmäisten ”uranuurtajien” palkitseminen ylioppilasjuhlassa

6 POHDINTA

Yrittäjyyskasvatuksen kehittämishanke Nilsin lukioon on pyörinyt mielessäni koko lukuvuoden 2007 - 2008, mutta sain sen paperille vasta kesälomalla. Kehittämishanke on koko ajan tuntunut tärkeältä, vaikka itse en ole koskaan vakavasti harkinnut oman yrityksen perustamista – joskus olen kyllä leikitellyt ajatuksella. Siitä ei ole tullut vakavasti otettava ajatus, koska minulta on puuttunut paitsi taitoja myös tietoja yrityksen perustamisesta ja pyörittämisestä. Yhteiskuntaopin opettajana tunnen periaatteessa eri yritysmuodot ja talouden tunnusluvut, mutta olen koko ajan ymmärtänyt, että käytännössä en niillä tiedoilla pärjäisi. Opiskellessani yrittäjyyskasvatusta Turun kauppakorkeakoulun kurssilla 2005 havahduin ajattelemaan, että minussa on kuitenkin sisäistä ja omaehtoista yrittäjyyttä, ja sen jälkeen olen nähnyt yrittäjyyskasvatuksen merkityksen muutenkin kuin liike-elämään kasvattamisena. Minusta olisi tärkeää, että opiskelijat jo paljon minua nuorempina löytäisivät itsestään sisäisen ja omaehtoisen yrittäjän – ne ovat taitoja ja asenteita, joita nykypäivänä odotetaan myös työntekijältä. Ja ehkä yrittäjyyskasvatus samalla avaisi yrittäjyyden yhdeksi uravaihtoehtoksi. Opinto-ohjaajana olen kiinnostunut nuorten hyvinvoinnista ja mahdollisuuksista toteuttaa itseään, ja yrittäjät ovat usein tutkimusten mukaan tyytyväisempiä työhönsä ja onnellisempia elämässään kuin palkansaajat (Hyytinen, Ruuskanen 2006, Taloussanomien 13.9.2007).

Usein mielletään kaikki rahaan liittyvä puuhastelu oppilaitoksissa yrittäjyyskasvatukseksi, mutta ulkoinen yrittäjyys on vain osa yrittäjyyskasvatusta. Yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta yhtä tärkeitä osa-alueita ovat omaehtoinen yrittäjyys ja sisäinen yrittäjyys. Omaehtoinen yrittäjyys tarkoittaa yksilön yritteliästä toimintatapaa. Se on perusta sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden kehittämiseksi. Sisäinen yrittäjyys ilmenee esimerkiksi koulu yhteisön yritteliäänä ilmapiirinä. Yrittäjyyskasvatuksessa ei olekaan keskeisintä tiettyjen asiakokonaisuuksien oppiminen, vaan se miten toimitaan. Yrittäjämäistä oppimista on muun muassa tekemällä, ohjatusti löytämällä, keskustelemalla, lainaamalla, ongelmia ratkomalla ja virheistä oppiminen. Yrittäjämäinen oppimisympäristö tarjoaa itsenäisyyttä, vapautta, vastuuta, myös epävarmuutta, joustavuutta, kokemuksen kokonaisvaltaisesta projektinhallinnasta ja mahdollisuuden viedä projekti läpi.

Yrittäjyyskasvatuksen suurimpana haasteena näen sekä opiskelijoiden että opettajien asenteet. Suurimmalla osalla opiskelijoista on sellainen oppimiskäsitys, että he oppivat tehokkaimmin kun opettaja opettaa kalvolta – kuulin kollegalta, että jopa nykyaikaiset tekniset apuvälineet, kuten PowerPoint saattaa ”häiritä” oppimista. Ja opettajat ovat itse asiassa hyvin tyytyväisiä tähän opiskelijoiden oppimiskäsitykseen. Yrittäjämäiset opetustavat, päämäärätietoisesti tekemällä, ohjatusti löytämällä, mielipiteitä vaihtamalla, keskustelemalla, ongelmia ratkomalla ja virheistä oppimalla, vaativat totuttelua opiskelijoilta ja varmasti vielä enemmän meiltä opettajilta. Kuitenkin viimeistään kun nuori menee työelämään, kukaan ei enää sano, että nyt teet tämän näin... Heitä voisi jo koulu maailmassa opettaa siihen.

Koulujen kannalta tällainen yrittäjyyskasvatus liittyy kiinteästi ympäröivään yhteiskuntaan, antaa mahdollisuuden oppilaitoksen kehittämiseen, vaihtelevuutta koulutyöhön ja myös myönteistä julkisuutta. Opiskelijoiden kannalta yrittäjyyskasvatus antaa mahdollisuuden tutustua työelämään ja työelämävaatimuksiin, omien kykyjen ja taitojen koettelemiseen, opitun tiedon käytännön so-

veltamiseen ja oman työpanoksen merkityksen näkemiseen. Samalla opiskelijan suhde sekä yhteiskuntaan että omaan itseensä pääsee kehittymään, tieto muuttuu toiminnaksi ja saa uudenlaisen merkityksen.

Kehittämissuunnitelmaa tehdessäni huomasin todeksi, että yhteiskuntaopin opettajan tiedot eivät riitä osuuskunnan pyörittämiseen. Välillä kirjanpidosta ja verotuksesta lukiessani minuun iski lamaannus, mutta sitten jälleen rohkaistuun ajatellessani, etten olisi osuuskunnassa yksin. Eikä yrittäjyyskasvatus voi koskaan toteutua, jos se jää oppilaitoksessa yksille harteille. Toisaalta innostuin valtavasti lukiessani monien lukioden hienoista yrittäjyyskasvatusmalleista. Pienessä Pyhäjoen yrittäjyyslukiossa pieni porukka kustantaa ja toimittaa viikoittain ilmestyvää paikallislehteä, järjestää koko kunnan asukkaat kokoavat messut ja pyörittää vielä tietokonebisnestä. Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen ei ole siis kiinni koosta vaan yrittäjähengestä. Nilsiä lukiollakin on mahdollisuus. On mielenkiintoista nähdä, mihin tämä kehittämissuunnitelma johtaa vai johtaako mihinkään...

LÄHTEET

- Arenius, P., Autio, E., Kovalainen, A., 2004. GEM Global entrepreneurship monitor. 2003 Finland Executive Summary. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.gemconsortium.org/document.aspx?id=317](http://www.gemconsortium.org/document.aspx?id=317) [viitattu 2.6.2008]
- Euroopan yhteisöjen komissio, 2003. Vihreä kirja. Yrittäjyys Euroopassa. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/green_paper/green_paper_final_fi.pdf](http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/green_paper/green_paper_final_fi.pdf) [viitattu 3.6.2008]
- Heinonen, J., 2005. Yrittäjyys opetusaineena ja uravaihtoehtona sekä yrittäjämäinen oppiminen. Turun Kauppakorkeakoulun PK-instituutin johtajan luentomateriaali.
- Hietala, H., Järvensivu, P., Kaivanto, K., Kyläkallio, K., 2006. Yrityksen asia-kirja- ja sopimusopas. Talentum, Helsinki 2006.
- Hyytinen, A., Ruuskanen, O-P., 2006. What makes entrepreneur independent? Evidence from time use survey. ETLA. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.etla.fi/eng/julkaisuhaku.php?type=details&id=1299](http://www.etla.fi/eng/julkaisuhaku.php?type=details&id=1299) [viitattu 7.6.2008]
- Jokisaari, M., 2005. Työelämään siirtyminen. Salmela-Aro, K., Nurmi, J-E. (toim.), Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. PS-kustannus, Keuruu 2005.
- Kyrö, P., 2000. Yrittäjyys eri tieteenaloilla – yrittäjyyden mallittamisen kolme polkua. Saatavana [www-muodossa: <URL: http://www.internetix.fi/opinnot/opintojaksot/6tekniikkatalous/yrittajyys1/](http://www.internetix.fi/opinnot/opintojaksot/6tekniikkatalous/yrittajyys1/) [viitattu 3.6.2008]
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallituksen määräys 33/011/2003. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/lops_uusi.pdf](http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/lops_uusi.pdf) [viitattu 4.6.2008]
- Muuramen lukio 2008. Yrittäjyys. Saatavana [www-muodossa: <URL: http://www.peda.net/veraja/muurame/lukio/yrittajyys](http://www.peda.net/veraja/muurame/lukio/yrittajyys) [viitattu 5.6.2008]
- Nilsin lukion opetussuunnitelma 2005.
- Osuuskunnan perustajan opas 2007. Osuuskunta viisaan valinta. Pellervo. Saatavana [www-muodossa: <URL: http://www.pellervo.fi/wuokko/perust/index.htm](http://www.pellervo.fi/wuokko/perust/index.htm) [viitattu 7.6.2008]
- Osuuskuntalaki 28.12.2001/1488. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011488](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011488) [viitattu 6.6.2008]
- PRH, Patentti- ja rekisterihallitus. Saatavana [www-muodossa: <URL: www.prh.fi](http://www.prh.fi) [viitattu 6.6.2008]
- Pyhäjoen Kuulumiset. Paikallislehti. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://kuulumiset.pyhajoki.fi/](http://kuulumiset.pyhajoki.fi/) [viitattu 5.6.2008]
- Pyhäjoen lukio 2008. Saatavana [www-muodossa: <URL: http://lukio.pyhajoki.fi/](http://lukio.pyhajoki.fi/) [viitattu 5.6.2008]
- Seikkula-Leino, J., 2006:22. Perusopetuksen opetussuunnitelmauudistus 2004 – 2006 ja yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen. Paikallinen opetussuunnitelmatyö yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta. Opetusministeriön julkaisuja. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm22.pdf?lang=fi](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm22.pdf?lang=fi) [viitattu 3.6.2008]

- Sulkavan lukio. LUMO Oy. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://www.elvira.fi/sulkavanlukio/sivut/lumo.html> [viitattu 5.6.2008]
- Suomen Yrittäjät 3.6.2008. Tilinpäätöstiedot suoraan verottajalta kaupparekisteriin. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://www.yrittajat.fi/sy/bulletin.nsf/Headlines/BDBA289C79986562C225745E0019291A> [viitattu 7.6.2008]
- Suomen Yrittäjät 2008. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://www.yrittajat.fi/sy/home.nsf/pages/98A19ED139F47D56C2256F4E00419412> [viitattu 5.6.2008]
- Taloussanomat 13.9.2007. Yrittäjät ovat muita onnellisempia. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.taloussanomat.fi/omatalous/2007/09/13/yrittajat-ovat-muita-onnellisempia/200722437/139> [viitattu 7.6.2008]
- Verohallinto. Arvonlisäverotus/Aloittava yritys. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=597;199057> [viitattu 7.6.2008]
- Voionmaan lukio. Projektioppiminen/yrittäjyys. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://www.peda.net/veraja/jyvaskyla/voionmaanlukio/erityista/yrittajyys> [viitattu 5.6.2008]
- Yrittäjän ammattitutkinto, 2001. Tutkinnon perusteet. Opetushallituksen määräys 49/011/2001. Saatavana www-muodossa: <URL: http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/naytot/yrittajan_at.pdf [viitattu 4.6.2008]
- Yrittäjyysväylä. Turun Kauppakorkeakoulun PK-instituutin suunnittelema verkko-opiskelumateriaali. Opetushallitus, Etälukio. Saatavana www-muodossa: <URL: <http://www2.edu.fi/yrittajyysvayla/index.php#> [viitattu 3.6.2008]

Liite 1

Osuuskunnan perustamisasiakirja

Osuuskunnan perustamisesta on perustajien laadittava perustamiskirja, joka on päivättävä ja perustajien allekirjoitettava.

Perustamiskirjassa on oltava:

- 1) selitys siitä, että tarkoitus on perustaa osuuskunta
- 2) osuuskunnan säännöt
- 3) perustajan täydellinen nimi ja osoite, luonnollisen henkilön asuinpaikka ja suomalainen henkilötunnus sekä oikeushenkilöstä kotipaikka, rekisterinumero ja rekisteri, johon oikeushenkilö on merkitty
- 4) perustajille annettava osuudet
- 5) osuuskunnan perustamisesta yhtiön maksettavaksi tulevat kulut tai näiden kulujen arvioitu enimmäismäärä sekä
- 6) osuuskunnan ensimmäisen hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien nimet.

(Hietala et al. 2006, 127, 128, 130, 131.)

Liite 2

Osuuskunnan säännöt

Osuuskunnan säännöt ja osuuskuntalaki (OKL) määrittelevät osuuskunnan päätöksenteossa noudatettavat pelisäännöt. Perustamisasiakirjan tulee sisältää säännöt. OKL:ssa on määritelty seikat, jotka säännöistä on ilmentävä.

Osuuskunnan säännöissä on mainittava:

- 1) osuuskunnan toiminimi
- 2) osuuskunnan kotipaikkana oleva Suomen kunta
- 3) osuuskunnan toimiala
- 4) osuusmaksu, sen suorittamisaika ja -tapa sekä
- 5) osuuskunnan tilikausi

Osuuskunnan säännöissä voidaan lisäksi määrätä:

- 6) osuuskunnan perustamisesta määräajaksi
- 7) osuuskunnan palvelujen tarjoamisesta myös muille kuin jäsenille
- 8) jäsenen eroamisoikeuden rajoittamisesta siten kuin OKL:ssa säädetään
- 9) suhteellisen vaalitavan noudattamisesta ja osuuskunnan jäsenten päätösvaltaa käyttävästä edustajistosta siten kuin OKL:ssa säädetään
- 10) osuuskunnan toimitusjohtajasta, toiminimenkirjoittajasta ja hallituksesta siten kuin OKL:ssä säädetään
- 11) ylijäämän jakamisesta ja muusta käyttämisestä ja vararahastosta sekä purkautuvan osuuskunnan varojen jakamisesta siten kuin OKL:ssa säädetään
- 12) jäsenen velvollisuudesta ottaa useita osuuksia siten kuin OKL:ssa säädetään
- 13) vapaaehtoisista osuuksista siten kuin OKL:ssa säädetään
- 14) liittymismaksujen perimisestä siten kuin OKL:ssa säädetään
- 15) osuuden apporttimaksusta ja muista erityisistä ehdoista siten kuin OKL:ssa säädetään
- 16) osuuksien lukumäärän vähentämisoikeuden rajoittamisesta sekä osuusmaksun palautuksen lykkäämisestä siten kuin OKL:ssa säädetään
- 17) lisäosuuksista siten kuin OKL:ssa säädetään
- 18) sijoitusosuuksista siten kuin OKL:ssa säädetään
- 19) ylimääräisten maksujen perimisestä siten kuin OKL:ssa säädetään
- 20) jäsenen lisämaksuvelvollisuudesta velkojia kohtaan siten kuin OKL:ssa säädetään

Sääntöihin voidaan ottaa myös muita määräyksiä, jollei OKL:ssa muuta säädetä.

(Osuuskuntalaki 28.12.2001/1488, Hietala et al. 2006, 128, 129, 132 – 136.)

Liite 3

Hallituksen kokospöytäkirja

Perustamiskokouksen jälkeen pidettävän hallituksen kokospöytäkirjan tulee sisältää:

- 1) pöytäkirjan numero
- 2) osuuskunnan nimi
- 3) kokouksen aika ja paikka
- 4) läsnä olleet hallituksen jäsenet
- 5) selvitys kokouksen koollekutsumisesta
- 6) maininta kokouksen päätösvaltaisuudesta
- 7) selvitys kokouksen puheenjohtajan valinnasta
- 8) selvitys hallituksen puheenjohtajan valinnasta
- 9) selvitys toimitusjohtajan valinnasta sekä hänen kirjallinen suostumuksensa tehtävään
- 10) maininta kokouksen päättämisestä
- 11) kaikkien läsnä olleiden hallituksen jäsenten allekirjoitukset tai kokouksen puheenjohtajan ja hallituksen tähän valitseman jäsenen allekirjoitus (Hietala et al. 2006, 137 – 139.)